

Soortenbeschermingstoets Boulevard Bankert en Evertsen

toetsing van de voorgenomen dijkverbetering

langs de Westerschelde aan de Elora- en Jaunawet

 Grontmij

planning connecting
respecting
the future

012795 2008 PZDB-R-08149

n TwSoortenbeschermingstoets Boulevard Bankert e

Soortenbeschermingstoets Boulevard Bankert en Evertsen

Toetsing van de voorgenomen dijkverbetering langs de Westerschelde aan
de Flora- en faunawet

Definitief

Projectbureau Zeeweringen
[PZDB-R-08149]

Grontmij Nederland bv
Middelburg, 30 juni 2008

Verantwoording

Titel : Soortenbeschermingstoets Boulevard Bankert en Evertsen
Subtitel : Toetsing van de voorgenomen dijkverbetering langs de Westerschelde aan de Flora- en faunawet
Projectnummer : 219994.mbg.325.R002
Referentienummer : 219994
Revisie : D1
Datum : 30 juni 2008

Auteur(s) : [REDACTED]
E-mail adres : [REDACTED].nl
Gecontroleerd door : [REDACTED]
Paraaf gecontroleerd : [REDACTED]
Goedgekeurd door : [REDACTED]
Paraaf goedgekeurd : [REDACTED]
Contact : Segeerssingel 6
4337 LG Middelburg
Postbus 7060
4330 GB Middelburg
T +31 118 65 25 00
F +31 118 65 25 05
kantoor.middelburg @grontmij.nl
www.grontmij.nl

Inhoudsopgave

Voorwoord	5
1 Inleiding	6
1.1 Doel van de rapportage	6
1.2 Projectgebied	6
2 De voorgenomen activiteit	9
2.1 Doel van de dijkverbetering	9
2.2 Huidige situatie	9
2.3 Toegankelijkheid	10
2.4 Voorgenomen werkzaamheden	10
2.5 Planning	11
3 Toetsing aan de Flora- en faunawet	12
3.1 Inleiding	12
3.2 Flora- en faunawet	12
3.3 Toetsing	13
3.4 Bevoegd gezag	15
4 Voorkomen van beschermde soorten	16
4.1 Inleiding	16
4.2 Flora	16
4.3 Zoogdieren	16
4.4 Vogels	16
4.4.1 Broedvogels	16
4.4.2 Watervogels	16
4.5 Amfibieën en reptielen	17
4.6 Vissen	17
4.7 Ongewervelden	17
5 Effectenbeoordeling	18
5.1 Inleiding	18
5.1.1 Ruimtebeslag	18
5.1.2 Verstoring	18
5.2 Effecten op flora	19
5.3 Effecten op fauna	19
5.3.1 Zoogdieren	19
5.3.2 Vogels	19
5.3.2.1 Broedvogels	19
5.3.2.2 Watervogels	19
5.3.3 Amfibieën en reptielen	20
5.3.4 Vissen	20
5.3.5 Ongewervelden	20
6 Conclusies	21
6.1 Algemeen	21
6.2 Beschermde soorten langs het traject	21

6.3	Soorten waarvoor een ontheffing nodig is	21
6.4	Mitigerende maatregelen	22
6.5	Ontheffingsplicht	22
Bijlage 1: Gebruikte bronnen.....		23
Bijlage 2: Afkortingen		24
Bijlage 3: Projectgebied.....		25

Voorwoord

Een groot deel van de dijken langs de Zeeuwse wateren wordt aan de zeezijde gekarakteriseerd door een glooiing met een toplaag van zetsteen. Uit waarnemingen van het waterschap en onderzoek van de Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen is gebleken dat in Zeeland de steenbekleding onvoldoende tegen zeer zware stormen bestand is. De steenbekleding is in veel gevallen té licht en voldoet niet aan de veiligheidsnorm.

Om dit probleem op te lossen is in 1996 het project Zeeweringen gestart. Hieraan werken Rijkswaterstaat, de Zeeuwse waterschappen en Provincie Zeeland samen. Daarvoor is het Projectbureau Zeeweringen in het leven geroepen. Het doel is de met steen beklede delen van het buitentalud van de dijk te verbeteren op de plaatsen waar dat nodig is.

In 1997 is het Projectbureau Zeeweringen met het verbeteren van de dijkbekledingen langs de Westerschelde en Oosterschelde gestart. Inmiddels is men ver gevorderd met deze werken, hoewel aanzienlijke trajecten nog moeten worden aangepakt. In 2009 is het Projectbureau Zeeweringen voornemens om het dijktraject Boulevard Bankert en Evertsen aan te pakken. Deze werkzaamheden moeten worden getoetst aan het soortenbeschermingsregime van de Flora- en faunawet. Het Projectbureau Zeeweringen heeft deze taak uitbesteed aan Grontmij Nederland B.V..

In voorliggend rapport wordt door middel van actuele gegevens en een set operationele criteria deze toetsing uitgevoerd. Parallel aan deze soortenbeschermingstoets is een Passende Beoordeling uitgevoerd ten behoeve van een vergunning in het kader van de Natuurbeschermingswet. Deze toets is opgenomen in een afzonderlijk rapport (Lüchtenborg en Van Vliet, 2008).

Voorliggende rapportage is becommentarieerd door [REDACTED] (Meetadvies Dienst Rijkswaterstaat Zeeland), [REDACTED] Oranjewoud) en [REDACTED] (PBZ). De beschermende maatregelen zijn afgestemd met [REDACTED] Waterschap Zeeuwse Delta) en [REDACTED] Projectbureau Zeeweringen).

1 Inleiding

1.1 Doel van de rapportage

Doel van de voorliggende rapportage is toetsing van de voorgenomen ontwikkeling aan de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Daartoe worden conform het aanvraagformulier voor een ontheffing Flora- en faunawet (LNV, 2007) de volgende vragen behandeld:

- Waaruit bestaat de voorgenomen activiteit en wat is het doel?
- Wie is er verantwoordelijk voor de uit te voeren activiteit?
- Welke beschermde dier- en plantensoorten komen in en nabij het projectgebied voor en wat is de functie van het projectgebied voor de betreffende soorten?
- Leidt het realiseren van het plan of de uitvoering van de geplande werkzaamheden tot handelingen die strijdig zijn met de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet, met betrekking tot soortenbescherming van planten op hun groeiplaats of dieren in hun natuurlijke leefomgeving?
- Wordt er door de voorgenomen activiteit afbreuk gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van beschermde soorten?
- Is het voor het uitvoeren van de plannen of het verrichten van de werkzaamheden noodzakelijk om ontheffing (ex art. 75 van de Flora- en faunawet) van de verbodsbepalingen aan te vragen wanneer mogelijke effecten niet voorkomen kunnen worden?
- Indien een ontheffing (ex art. 75 van de Flora- en faunawet) vereist is: Komen er in en nabij het plangebied soorten voor die genoemd zijn in bijlage IV van de Habitatrichtlijn dan wel bijlage 1 van het wijzigingsbesluit Flora- en faunawet (AMvB artikel 75).
- Indien er soorten genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn of bijlage 1 van het wijzigingsbesluit voorkomen:
  - Bestaat er geen andere bevredigende oplossing?
  - Hoe is de afweging van de voorgenomen activiteit tot stand is gekomen?
  - Is er sprake van een dwingende reden van groot openbaar belang?

1.2 Projectgebied

Begrenzing van het dijktraject

Het dijktraject Boulevard Bankert en Evertsen is gelegen op Walcheren aan de zuidwestkant van Vlissingen (zie Figuur 1.1).

Figuur 1.1 De ligging van het dijktraject Boulevard Bankert en Evertsen langs de Westerschelde.

De werkzaamheden gaan plaatsvinden tussen dijkpaal 336 en dijkpaal 350. De lengte van het dijktraject bedraagt ongeveer 1,7 kilometer. In bijlage 1 is een tekening van het dijktraject opgenomen waarop de begrenzing en indeling van het dijktraject is terug te vinden. Aan de oostzijde gaat het dijktraject over in het dijktraject Boulevard Michiel de Ruyter. Dit traject is in 2002 uitgevoerd. Aan de westzijde is het dijktraject Boulevard Bankert en Evertsen begrensd met het Nollehoofd. Hierachter ligt een strand en duingebied. Vanuit Zwakke Schakels Walcheren-Zuid zijn hier in 2008 en 2009 werkzaamheden gepland. Het betreft het project Vijgheter Zwanenburg.

Naast het Nollehoofd zijn in het dijktraject vijf strekdammen aanwezig (deels onder het zand bedolven). Tijdens de werkzaamheden worden deze niet aangepast.

Figuur 1.2 Nollehoofd met bunker en kunstwerk

Figuur 1.3 Paalhoofden

Voorland

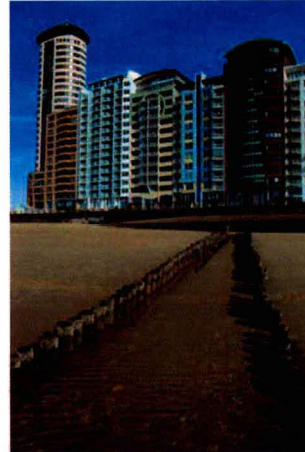
Voor het strand van Vlissingen ligt de Nollenplaat, deze valt met laagwater niet droog. De Nollenplaat en het strand zijn van elkaar gescheiden door de Sardijngeul. De geul loopt dicht langs het Nollehoofd zodat het water ter plaatse van het Nollehoofd vrij diep is en er hoge stroomsnelheden op kunnen treden.

Binnendijks gebied

Het binnendijkse gebied bestaat voor een groot deel uit bebouwing en infrastructuur. Direct langs de dijk liggen de Boulevard Bankert en de Boulevard Evertsen. Aan de noordzijde van deze boulevard is een vrijwel aaneengesloten bebouwing van woonhuizen, hotels en restaurants en dergelijke. Langs de

zuidzijde van de boulevards ligt een brede wandelpromenade. De wandelpromenade grenst aan een stenen muur met daarachter een verharde glooiing en het badstrand. Het badstrand is circa 150 meter breed.

Aan de westzijde van het Nollehoofd ligt een strand en het Nollebos. Het Nollebos is een parkachtig bos. De zeewering bestaat hier uit een smalle duinstrook (onderdeel van Zwakke Schakel Vijgheter Zwanenburg).

Figuur 1.4 Boulevard Bankert en Boulevard Evertsen

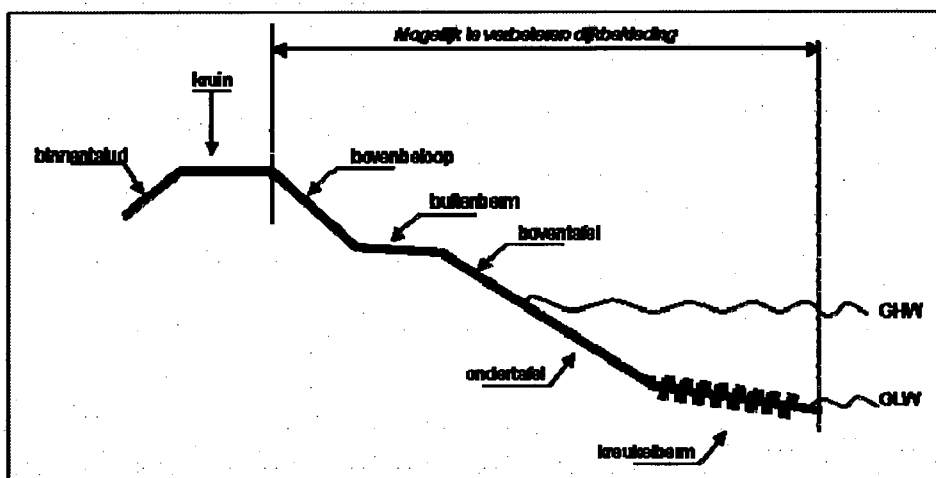
2 De voorgenomen activiteit

2.1 Doel van de dijkverbetering

De dijk dient het bewoonde achterland te beschermen tegen overstromingen. Er is wettelijk vastgelegd dat de dijk sterk genoeg moet zijn om niet te bezwijken aan de fysieke omstandigheden die een gemiddelde kans van voorkomen van 1/4.000 per jaar hebben. Deze veiligheidsnorm geldt ook voor de steenbekledingen. Uit de toetsing van de steenbekleding van het onderhavige dijktraject is gebleken dat deze moet worden verbeterd (Kaslander, 2007). Veiligheid is eerste prioriteit, maar daarnaast is er ook aandacht voor de gevolgen van de dijkverbeteringswerken voor het landschap, de natuur, cultuurhistorie (de LNC-waarden) en overige belangen, zoals ruimtelijke ordening, omwonenden, recreatie en milieu.

2.2 Huidige situatie

Het principeprofiel van de buitenzijde van de dijk bestaat van beneden naar boven uit de kreukelberm, de ondertafel (tot aan gemiddeld hoogwater, GHW), de boventafel, de buitenberm, het bovenbeloop en de kruin (zie Figuur 2.1). De dijkverbetering richt zich op de kreukelberm, de onder- en boventafel en eventueel het bovenbeloop.

Figuur 2.1 Schematische weergave van het dijklichaam.

Het dijktraject is verdeeld in vier deelgebieden (zie Tabel 2.1). Per dijkvak zijn de randvoorwaarden voor de dijkverbetering berekend. Op basis van deze randvoorwaarden en onder meer landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden is voor een nieuwe bekleding gekozen. Bij toetsing van de huidige bekleding is gebleken dat een deel van de aanwezige bekleding al voldoet aan de veiligheidseisen (Kaslander, 2007).

Tabel 2.1 Verdeling van dijkvakken in het dijktraject Boulevard Bankert en Evertsen

Deelgebied	Locatie (dijkpaal)
Nollehoofd en Nollendijk	--
Deelgebied II	337-341
Deelgebied III	341-344
Deelgebied IV	344-350

Het niveau van de teen van de dijk varieert tussen NAP -1,0 m (ter hoogte van het Nollehoofd en dp 345-350) en NAP + 4,0 m. Op deze laatste locatie (tussen dijkpaal 337 en 343) is een damwand aanwezig tot een diepte van NAP + 2,0 m. Boven de damwand ligt een betonnen keermuur: dit is een caisson die in gebruik is als badcabines.

Op het Nollehoofd is een kunstwerk aanwezig, een zogenaamd windorgel. Ook ligt hier een bunker.

2.3 Toegankelijkheid

Het gehele dijktraject is vrij toegankelijk voor wandelaars en fietsers. Over de beide boulevards is autoverkeer mogelijk. Vooral in de zomer zijn er veel badgasten op het strand aanwezig.

2.4 Voorgenomen werkzaamheden

Werkzaamheden aan de dijk zelf

Beschrijving goedgekeurde delen en afgekeurde delen:

Het waterschap Zeeuwse Eilanden heeft de gezette bekledingen langs het gehele dijkvak geïnterviewd, en globale en gedetailleerde toetsingen uitgevoerd. Bij deze toetsingen is het merendeel van de gezette steenbekledingen als 'onvoldoende' beoordeeld. De asfaltbekleding is als 'goed' getoetst.

Het eindoordeel van de toetsingen luidt als volgt:

- De kreukelberm die aanwezig is op het traject dp342+80m – dp350 is goedgekeurd;
- De basaltzuilen in de ondertafel zijn, uitgezonderd het traject dp342+80m – dp345, in het gehele traject afgekeurd;
- Een klein vlak gepenetreerde breuksteen tussen dp348+50m en dp351 is met de versterking van boulevard de Ruijter niet meegenomen en is nu goedgekeurd.
- Alle bekleding van asfaltbeton is goedgekeurd;
- De keermuur is goedgekeurd;

De conclusie luidt dat alle afgekeurde steenbekledingen moeten worden verbeterd. Het goedgekeurde basalt blijft behouden. Het goedgetoetste vlak gepenetreerde breuksteen wordt toch overlaagd (met een enkele laag breuksteen), om een eenduidige bekleding te verkrijgen. Het asfaltbeton tussen dp346+40m en dp350 wordt versterkt. Uit afslagberekeningen van het badstrand blijkt dat het gedeelte waar geen dijkbekleding aanwezig is (dp341 – dp342) voldoende wordt beschermd door het voorliggende strand en de keermuur onder de kade die voldoende diep reikt (een gedeelte tot NAP – 2,00m en een gedeelte tot NAP +0,00m).

Deelgebied	Verbetering en max. teenverschuiving
Nollehoofd en Nollledijk	Overlagen met gepenetreerd breuksteen, betonzuilen, (gekantelde) betonblokken, open steenasfalt, teenverschuiving 0,5 m
Deelgebied II	Overlagen met gepenetreerd breuksteen, betonzuilen, (gekantelde) betonblokken, teenverschuiving 0 – 1,9 m
Deelgebied III	Overlagen met gepenetreerd breuksteen, betonzuilen, (gekantelde) betonblokken, teenverschuiving 0 – 2,0 m
Deelgebied IV	Overlagen met gepenetreerd breuksteen, betonzuilen, (gekantelde) betonblokken, teenverschuiving 2,2 m

Het totale oppervlaktebeslag van de teenverschuiving is nihil omdat de teen onder het zand verdwijnt.

Transport en opslag

Het transport van materialen zal via de bestaande wegen en eventueel via het water worden uitgevoerd. De keuze wordt overgelaten aan de aannemer of deze een deel van het materiaal gaat aanvoeren via het water of niet. Het is niet wenselijk om dit in het bestek voor te schrijven, omdat dit bij slecht weer stagnatie kan opleveren voor de planning. Lossen van schepen kan namelijk alleen plaatsvinden bij hoogwater, bij rustig weer. Gemeente Vlissingen heeft een voorzet gegeven betreffende de te gebruiken transportroute over land (bijlage 2.7 Ontwerpnota). In deze toets is uitgegaan van transport over land. Voor aanvoer van materialen per schip, met mogelijke verstorende effecten op de fauna in het Natura 2000-gebied, is een afzonderlijke beoordeling noodzakelijk. Uitgangspunt is verder dat gewerkt wordt van west naar oost. De werkzaamheden op het badstrand zullen in ieder geval voor het hoogseizoen plaatsvinden. De kreukelberm tussen dp341+10m en dp342+80m wordt voor 15 mei aangelegd.

Samen met de transportroutes dient in de besteksfase gekeken te worden naar de depotruimte in de buurt van het werk. Er wordt vanuit gegaan dat er een geringe opslagruimte nodig is, omdat het grootste deel van de nieuwe bekleding breuksteen en asfalt betreft. Afhankelijk van de fasering en uitvoeringstijd zal gebruik worden gemaakt van daarvoor nader aan te wijzen plaatsen op het strand. Er wordt rekening gehouden met de mogelijkheid dat de uitvoering van het naastgelegen traject Vijgheter, Zwanenburg gelijktijdig plaats zal vinden. De trajecten sluiten op elkaar aan tussen dp336 en dp337, scheiding berm – open steenasfalt.

Toegankelijkheid

De toekomstige toegankelijkheid blijft gelijk aan de huidige situatie.

2.5 Planning

De dijkverbetering vindt plaats in 2009. Vanwege bepalingen in de Keur dient vervanging van de dijkbekleding plaats te vinden in de periode 1 april – 1 oktober. Dit heeft te maken met de ongunstige weersomstandigheden buiten deze periode (het stormseizoen). Het overlagen kan, evenals de voorbereidende en afrondende werkzaamheden¹, in principe ook buiten deze periode plaatsvinden. In verband met de weersomstandigheden vinden echter ook deze werkzaamheden nagenoeg geheel in genoemde periode plaats. De afrondende werkzaamheden (zoals het aanbrengen van een slijtlaag op een onderhoudsstrook en het inzaaien van gras) kunnen echter ook later plaatsvinden. In voorliggende toets is daarom een werkperiode van februari tot en met november gehanteerd.

De uitvoering zal gefaseerd plaatsvinden. Er wordt op niet meer dan twee tot drie plaatsen tegelijk gewerkt. Werktechnisch zullen de werkzaamheden in de richting van zuid naar noord plaatsvinden i.v.m. plaats van de cabine van de machines.

Initiatiefnemer
Waterschap Zeeuws Vlaanderen

Algemeen contactpersoon
De heer ing J.E.G. Perquin
Projectbureau Zeeweringen
Postbus 1000
4330 ZW Middelburg.

¹ Dit zijn bijvoorbeeld het verwijderen van beplanting (indien noodzakelijk), het aanbrengen van een afwerkingslaag op een onderhoudspad en het inzaaien van gras op het bovenbeloop.

3 Toetsing aan de Flora- en faunawet

3.1 Inleiding

Het wettelijke toetsingskader van de soortenbescherming is verankerd in de Flora- en faunawet, die op 1 april 2002 in werking is getreden. In deze wet is de individuele soortenbescherming van de Vogel- en Habitatrichtlijn geïmplementeerd.

3.2 Flora- en faunawet

Verbodsbepalingen en vrijstellingsmogelijkheden

De Flora- en faunawet biedt de juridische basis voor de bescherming van soorten. De algemene verbodsbepalingen zijn opgenomen in de artikelen 8 tot en met 12 Flora- en faunawet. In artikel 75 zijn de mogelijkheden voor vrijstelling opgenomen.

In het wijzigingsbesluit van 10 september 2004 (Staatsblad 2004, 501) zijn de mogelijkheden voor verlening van ontheffing of vrijstelling verruimd. De vrijstellingsregeling bevat vrijstellingen voor de volgende drie categorieën van activiteiten:

- bestendig beheer en onderhoud, ook in landbouw en bosbouw;
- bestendig gebruik;
- ruimtelijke ontwikkeling en inrichting.

Beschermingsniveaus

In het kader van de toetsingsprocedure worden drie beschermingscategorieën onderscheiden. Onderstaand is weergegeven welke procedures voor de verschillende categorieën gelden:

- **Tabel 1-soorten** Soorten met algemene vrijstelling of ontheffing/lichte toets. Als deze soorten op de locatie voorkomen en het werk valt onder de werkzaamheden waarvoor vrijstelling mogelijk is, dan geldt daarvoor een vrijstelling van de verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet. Uiteraard geldt nog wel de algemene zorgplicht.
- **Tabel 2-soorten** Soorten met vrijstelling bij gedragscode of ontheffing/lichte toets. Er geldt een vrijstelling als sprake is van werkzaamheden waarvoor vrijstelling mogelijk is én indien gehandeld wordt volgens een gedragscode die is goedgekeurd door de Minister van LNV. Ook hier geldt nog wel de algemene zorgplicht. Indien niet wordt gehandeld volgens een gedragscode, dan moet een ontheffing worden aangevraagd. De aanvraag wordt beoordeeld volgens de lichte toets.
- **Tabel 3-soorten** Soorten, genoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn en in bijlage 1 van de AMvB: vrijstelling met gedragscode of ontheffing/uitgebreide toets. Ook al is sprake van werkzaamheden waarvoor vrijstelling mogelijk is, dan hangt het nog van de precieze aard van de werkzaamheden af of een vrijstelling met gedragscode geldt, of dat een ontheffing nodig is waarvoor de uitgebreide toets geldt. Voor ruimtelijke ontwikkeling en inrichting geldt altijd dat voor deze soorten ontheffing aangevraagd moet worden; er geldt geen vrijstelling met gedragscode.

Vogelsoorten zijn niet in de tabellen opgenomen. Alle vogels in Nederland zijn gelijk beschermd. Werkzaamheden of gebruik van ruimte waarbij vogels worden gedood of verontrust, of waardoor hun nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen worden verstoord, zijn verboden. Voor activiteiten waarvoor een vrijstelling mogelijk is geldt een vrijstelling als men handelt volgens een goedgekeurde gedragscode. Voor alle andere activiteiten moet een ontheffing aangevraagd worden. De aanvraag wordt dan onderworpen aan de uitgebreide toets. Voor vogels geldt overigens dat vooral in het broedseizoen sprake zal zijn van verontrusting, doden of verstoren van nesten of vaste rust- of verblijfplaatsen. Als de werkzaamheden buiten het broedseizoen plaatsvinden zal in het algemeen niet snel een ontheffing nodig zijn.

Gedragscode

Het projectbureau zal in het kader van de voorgenomen werkzaamheden gebruik maken van de gedragscode zoals deze voor de Unie van Waterschappen is opgesteld. Op 10 juli 2006 heeft de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit deze gedragscode goedgekeurd, onder voorwaarde dat de in het goedkeuringsbesluit opgenomen aanpassingen en aanvullingen worden verwerkt. Bij de beoordeling van de effecten op beschermde soorten wordt deze gedragscode meegenomen.

3.3 Toetsing

De toetsing aan de Flora- en faunawet vindt plaats in twee stappen:

1. Bepalen welke effecten er op aanwezige, beschermde soorten plaats (kunnen) gaan vinden ten gevolge van de voorgenomen activiteit.
2. Vaststellen van het toetsingskader en het uitvoeren van de toetsing. Er zijn twee toetsingen mogelijk: een lichte of een zware toets.

Hiervoor is het nodig om te weten of er tabel 2 of 3 soorten aanwezig zijn. De zwaarte van de toetsing hangt af van het beschermingsregime voor de betreffende soort (zie de bovenstaande paragraaf *Beschermingsniveaus*).

Indien een ontheffing nodig is voor strikt beschermde soorten dan geldt de zogenaamde zware toets. Deze toets omvat vier onderdelen:

1. er zijn geen alternatieven voor de voorgenomen werkzaamheden;
2. de activiteit past binnen een door de wet genoemd belang;
3. de gunstige staat van instandhouding van de soort wordt niet aangetast; én
4. er wordt zorgvuldig gehandeld.

Om te beoordelen of de gunstige staat van instandhouding wordt aangetast en of er zorgvuldig wordt gehandeld (onderdelen 3 en 4) dient bepaald te worden of de werkzaamheden een 'wezenlijke invloed' op de beschermde soorten hebben.

Wezenlijke invloed

De toetsingscriteria in het kader van de Flora- en faunawet betreffen samengevat: de wezenlijke invloed op de gunstige staat van instandhouding van de aanwezige beschermde soorten. In de Brochure Buiten aan het Werk (Ministerie van LNV, 2002) licht het Ministerie van LNV toe wat wordt verstaan onder "wezenlijke invloed".

Als het negatieve effect van tijdelijke aard is, kan de betreffende populatie van de soort zich gemakkelijker herstellen dan wanneer het gaat om een aanhoudend negatief effect. Over het algemeen is eerder sprake van wezenlijke invloed op een soort bij zeldzame soorten dan bij algemene soorten. De beoordeling of een ingreep wezenlijke invloed heeft op de gunstige staat van de soort is dus afhankelijk van:

- Omvang en duur van het effect. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen de effecten verstoring en vernietiging.
- Omvang van de populatie op het te beoordelen schaalniveau (lokaal, regionaal, landelijk of Europees niveau, zie volgende paragraaf).
- Trendontwikkeling van de betreffende populatie. Soorten met een positieve trendontwikkeling kunnen het verlies van een aantal individuen gemakkelijker te niet doen dan soorten met een negatieve trendontwikkeling.
- De mogelijkheid uit te wijken naar andere geschikte gebieden. Dit is zowel afhankelijk van de aanwezigheid van alternatieve leefgebieden in de omgeving als de mobiliteit en het dispersievermogen van de soort. Hierbij speelt ook de huidige kwaliteit van het gebied een belangrijke rol.
- De normale levensverwachting, sterftcijfers en reproductiesnelheid van de soort. Soorten met een kortere generatietijd en hogere reproductiesnelheid kunnen verliezen van individuen gemakkelijker te niet doen dan soorten met een lange generatietijd en laag voortplantingssucces.

Uit bovenstaande moge duidelijk zijn dat bij de beoordeling van wezenlijke invloed geen sprake kan zijn van één vast criterium. Op de website van LNV staat in de soortendatabase een overzicht van beschermingsregime, status, trend en populatieniveau voor een deel van de in Nederland voorkomende soorten. Deze worden als achtergrondkader voor de beoordeling gehanteerd.

Toetsing op lokale regionale of Europese stand van de soort

Het schaalniveau waarop getoetst moet worden is afhankelijk van de populatievorm waarin de soort is georganiseerd. Op 29 november 2004 heeft de Minister van LNV in antwoord op kamervragen toege-licht op welk niveau toetsing plaats moet vinden.

Kader 1 Toelichting op het schaalniveau waarop moet worden getoetst

(antwoord van de minister van LNV op vragen in de Tweede Kamer op 29-11-2004).

De Flora- en faunawet schrijft voor dat moet worden getoetst op soortniveau. De definitie van soort in de Flora- en faunawet is zodanig dat in voorkomende gevallen voor 'soort' ook 'populatie' kan, en als de richtlijn dat voorschrijft, moet worden gelezen. Er zijn drie vormen van populaties te onderscheiden:

- geïsoleerde populatie: Dit is een, om voor wat voor reden dan ook, geïsoleerde groep individuen die tot dezelfde soort behoren. Binnen een dergelijke populatie is geen uitwisseling van individuen met andere populaties mogelijk.
- deelpopulatie: Dit is een populatie die samen met andere populaties deel uitmaakt van een metapopulatie en waarbij uitwisseling van individuen met andere deelpopulaties mogelijk is.
- metapopulatie: Dit is een geheel van deelpopulaties waartussen uitwisseling van individuen mogelijk is.

Afhankelijk van met welke populatievorm men van doen heeft en afhankelijk van de karakteristieke eigenschappen van de soort moet de invloed van een ingreep lokaal, regionaal, landelijk of zelfs Europees worden gewogen. Invloeden op de in Nederland voorkomende geïsoleerde populatie van de muurhagedis, welke soort slechts over een zeer kleine actieradius beschikt, moeten anders worden gewogen dan invloeden op een soort als de bruinvis, die de gehele Noordzee en verder tot zijn beschikking heeft en die beschikt over een zeer grote actieradius. In het geval van de muurhagedis moet lokaal worden gekeken naar al dan niet wezenlijke invloeden, in het geval van de bruinvis kan de gehele West-Europese populatie erbij worden betrokken. In de regel zal geen sprake zijn van wezenlijke invloed als een (populatie van een) soort effecten op zodanige wijze zelf kan opvangen of, al dan niet op termijn, kan tenietdoen, dat geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort.

In welke populatievorm een soort is georganiseerd is vaak niet eenduidig vast te stellen. Feitelijk is hiervoor een inventarisatie nodig van de genetische variatie binnen het verspreidingsgebied van de soort. Deze informatie is voor de meeste soorten niet beschikbaar. Trekvogels hebben een grote actieradius en van veel soorten wordt aangenomen dat alle individuen van de soort die in het Deltagebied voorkomen tot dezelfde regionale populatie behoren. Deze soorten zouden dus op het betreffende biogeografische populatieniveau kunnen worden getoetst. Van een aantal vogelsoorten die door het Deltagebied trekken is echter bekend dat ze afkomstig zijn van verschillende biogeografische populaties. Van weer andere vogelsoorten wordt vermoed dat er regionale ondersoorten ontstaan zijn die op verschillende voedselbronnen en foerageergebieden (kustgebied dan wel weide) zijn gespecialiseerd, mede omdat ondersoorten als stand- of als trekvogel aanwezig zijn. De toetsing van de effecten op de gunstige staat van instandhouding dient, conform de toelichting van LNV in een reactie op vragen van de Tweede Kamer, te worden toegepast op het ecologisch relevante populatieniveau: een geïsoleerde populatie, een deelpopulatie of een metapopulatie. Voor veel soorten, waaronder vogels is het relevante populatieniveau op dit moment niet bekend. Gezien de mobiliteit van de aanwezige vogels mag echter worden aangenomen dat er voor alle aanwezige soorten minimaal sprake is van een deelpopulatie en in de meeste gevallen zelfs van een metapopulatie.

De effecten worden in eerste instantie getoetst op het niveau van de Oosterschelde én de Westerschelde. Dit is het minimale regionale schaalniveau waarop de populatie van elk van de voorkomende vogelsoorten mag worden verondersteld aanwezig te zijn. Indien aantasting van de gunstige staat van instandhouding op het schaalniveau van de Oosterschelde en de Westerschelde niet is uit te sluiten,

dan wordt nader bekeken in hoeverre de organisatie van de populatie op een hoger schaalniveau aannemelijk is, bijvoorbeeld Deltagebied of nationaal niveau. Indien dit aannemelijk is dan worden de effecten op dit hogere schaalniveau beoordeeld.

Voor de toetsingsreferentie van de omvang van de populaties van vogels op de verschillende schaalniveau's wordt uitgegaan van de volgende bronnen:

- Landelijk: Algemene en schaarse vogels in Nederland (Bijlsma et al., 2001), de Atlas van de Nederlandse broedvogels (SOVON 2002) en Vogeltrek over Nederland (LWVT/SOVON, 2002).
- Regionaal: Deltavogelatlas 2000 en Watervogels in de Zoute Delta 2002-2003 en 2003- 2004, RIKZ (Berrevoets et al. 2005).
- Lokaal: Maandelijkse trajecttellingen van watervogels, RIKZ 2000-2005²
- Voor overige plant- en diersoorten wordt de lokale of landelijke populatie als uitgangspunt genomen afhankelijk van de verspreiding van de soort, zijn mobiliteit en dispersievermogen. Hierbij wordt gebruik gemaakt van atlasgegevens.

Vaste rust- en verblijfplaatsen

Van specifiek belang is verder de interpretatie van het begrip 'vaste rust- en verblijfplaatsen'. Door LNV wordt op hoofdlijnen momenteel het volgende gehanteerd: nesten, holen en roestplaatsen van vogelsoorten die van deze verblijfplaatsen afhankelijk zijn, zijn jaarrond beschermd voor zover zij niet permanent zijn verlaten. Zij zijn daarmee ook buiten de periode dat deze worden gebruikt beschermd. (Netwerk Groene Bureaus, oktober 2005. Verslag bijeenkomst Flora- en faunawet met LNV op 26 augustus 2005). LNV/DLG hanteert hiervoor inmiddels een limitatieve lijst van vogelsoorten. Foerageergebieden die jaarlijks gebruikt worden en hoogwatervluchtplaatsen kunnen, afhankelijk van de ecologie van de soort en de omgeving, als vaste rust- en verblijfplaats worden beschouwd. In Flora- en faunawet wordt ook de gebruiksfase van een project in beschouwing genomen. Verstoring door toenemend weggebruik moet dan ook meegenomen worden in de effectbeoordeling.

3.4 Bevoegd gezag

Bevoegd gezag voor de toetsing van de Flora- en faunawet is het Ministerie van LNV. De Dienst Landelijk Gebied adviseert de Dienst Regelingen over ontheffingaanvragen van de Flora- en faunawet.

---

² De in deze rapportage gebruikte vogelgegevens zijn afkomstig uit het Biologisch Monitoring Programma Zoute Rijkswateren van het RIKZ (Rijksinstituut voor Kust en Zee), het geen onderdeel uitmaakt van het Monitoring-programma Waterstaatkundige toestand van het land (MWTL) van Rijkswaterstaat. Het RIKZ neemt geen verantwoordelijkheid voor de in deze rapportage vermelde conclusies op basis van het door haar aangeleverde materiaal.

4 Voorkomen van beschermde soorten

4.1 Inleiding

Zoals in hoofdstuk 1 en 2 aangegeven maakt het dijktraject Boulevard Bankert en Evertsen deel uit van de Vlissingse Boulevard. De boulevard heeft een belangrijke functie voor toerisme en recreatie; dit maakt dat er weinig 'groen' aanwezig is. De waarde van het plangebied voor (beschermde) soorten planten en dieren is daarom zeer beperkt.

Vanwege deze lage verwachtingswaarde hebben er geen systematische veldinventarisaties plaatsgevonden langs dit dijktraject, met uitzondering van een flora-inventarisatie (RWS Meetadviesdienst, juni 2004 en augustus 2007). De gebruikte gegevens zijn gebaseerd op een aantal veldbezoeken (Grontmij, april 2008), bestaande gegevens uit lopende monitoringsprojecten, literatuur en informatie van gebiedsdeskundigen.

4.2 Flora

Op 24 juni 2004 is de glooiing van het dijktraject geïnventariseerd door de MeetAdviesDienst van Rijkswaterstaat (Joosse & Jentink, 2007). Tussen dijkpaal 350 en 334 (de aanzet van het Nollehoofd) bestaat de bekleding uit asfalt of beton. Op dit gedeelte zijn alleen langs het badstrand enkele planten gevonden. Op verschillende plaatsen langs het Nollehoofd is zand op de dijk gestoven. Deze 'stuifduintjes' bieden aan verschillende plantensoorten een groeiplaats. Zowel langs de boulevard als op het Nollehoofd ontbreken echter soorten planten die beschermd zijn volgens de Flora- en faunawet.

4.3 Zoogdieren

De verharde taluds van het dijktraject zijn ongeschikt als verblijfplaats voor beschermde soorten zoogdieren. Tussen het Nollehoofd en dijkpaal 337 is een grasberm aanwezig die potentieel geschikt leefgebied voor muizen of andere algemeen voorkomende soorten kan vormen. Tijdens veldbezoeken in het voorjaar van 2004 en in februari 2008 zijn hier echter geen molshopen, muizen- of konijnenholen aangetroffen. Het voorkomen van muizen is niet volledig uit te sluiten, maar gezien de geringe kwaliteit van het vereiste biotoop, niet erg waarschijnlijk.

4.4 Vogels

4.4.1 Broedvogels

Vanwege de vrijwel permanente aanwezigheid van mensen langs en op het dijktraject is de aanwezigheid van broedvogels vrijwel uitgesloten. In het voorjaar van 2004 (broedseizoen) heeft een veldbezoek plaatsgevonden waarbij geen aanwijzingen voor broedgevallen zijn gevonden. In het nabijgelegen Nollebos komen broedvogels van struweel en bos talrijk voor. Het betreft onder meer Groene specht, Kneu, Zomertortel, en Koekoek en vele zangvogelsoorten (Vergeer et al., 2005).

4.4.2 Watervogels

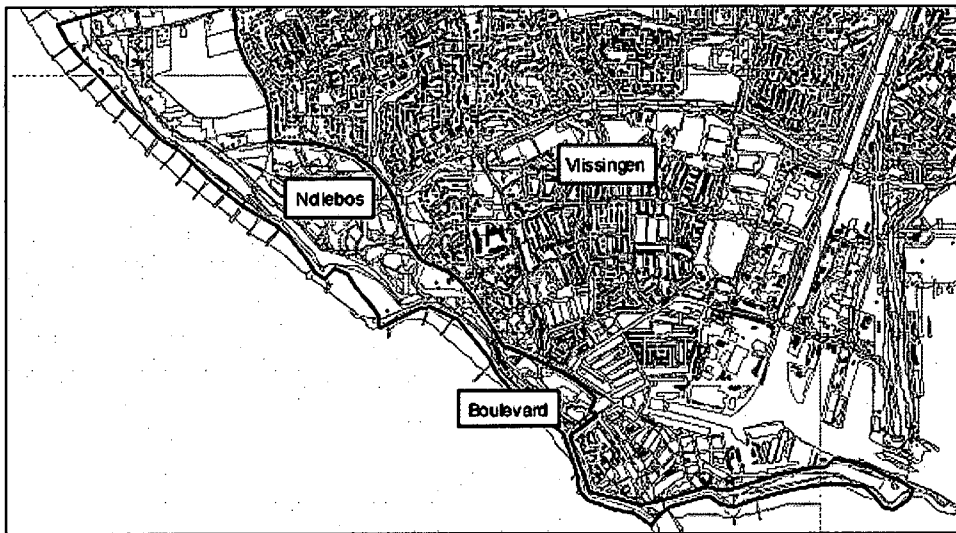
Voor watervogels kan het dijktraject twee functies vervullen: een hoogwatervluchtplaats (HVP) of een foerageerlocatie. Beide functies zijn beperkt vanwege de aanwezigheid van mensen (en honden); veel vogels worden hierdoor verstoord en mijden het gebied. De foerageerfunctie is marginaal. Er zijn maximaal enkele tientallen steltlopers op het badstrand aanwezig. Daarbij gaat het veelal om relatief weinig verstoringsgevoelige steenlopers. Maar ook deze vogels verplaatsen zich veelvuldig (zowel tijdens hoog- als laagwater) onder invloed van verstoring. Direct voor de kust, op enkele palen in zee nabij het Nollehoofd, rust regelmatig een groep aalscholvers. Deze vogels ondervinden geen hinder van het intensieve recreatief gebruik van het strand.

Het dijktraject maakt onderdeel uit van het teltraject Vlissingen Buitenhaven-strandovergang Vijgheter. De getelde vogels in dit teltraject maken echter gebruik van een beperkt aantal locaties. De meeste vogels zitten bij de Oranjemolen (buiten het plangebied) en de westelijke havendam van de Buitenhaven (ongepubliceerde gegevens RIKZ).

4.5 Amfibieën en reptielen

Voor (beschermde) soorten amfibieën en reptielen is het dijktraject niet geschikt als leef- of voortplantingsgebied.

Aan de westzijde van het Nollehoofd ligt het Nollebos, is in 2005 een incidentele waarneming gedaan van één vrouwtje Rugstreeppad (parend met een gewone pad) (www.waarneming.nl). http://waarneming.nl/waarneming_details.php?id=382460 Tijdens gericht onderzoek voor het project Zwakke Schakels (Vergeer et al., 2005) is de soort hier of in de omgeving van het dijktraject echter niet waargenomen (in Figuur 4.1 is het onderzoeksgebied aangegeven).

Figuur 4.1 Toponiemenkaart onderzoeksgebied Zwakke Schakel Walcheren-Zuid (uit: Vergeer et al., 2005).

De uitvoering van de Zwakke Schakel Walcheren-Zuid is voorzien in 2008 en 2009. De bestaande duinstrook langs het Nollebos wordt dan verbreed waarbij veel zand aangevoerd gaat worden. Dit losse zand kan een aantrekkende werking hebben op de pioniersoort rugstreeppad. In dat geval is (sporadisch) voorkomen nabij het Nollehoofd niet uit te sluiten.

4.6 Vissen

Het plangebied is niet of nauwelijks geschikt voor vissen. Alleen rond het Nollehoofd kunnen vissen voorkomen. Omdat de eb- en vloedstroom hier erg sterk is vormt het geen geschikte paaiplaats of kraamkamer. De oorspronkelijk in de Westerschelde voorkomende beschermde vissoorten zijn Steur, Houting en Rivierprik. Gezien het beperkte voorkomen van deze soorten in de Westerschelde (of zelfs de afwezigheid) is niet te verwachten dat het plangebied een belangrijke functie voor deze soorten vervuld.

4.7 Ongewervelden

Het plangebied is niet onderzocht op het voorkomen van beschermde soorten ongewervelden, waaronder dagvlinders, libellen en kevers. Het voorkomen van beschermde soorten uit deze soortengroepen in het plangebied is onwaarschijnlijk, aangezien het dijktraject niet voldoet aan de specifieke eisen die deze soorten stellen aan het milieu.

5 Effectenbeoordeling

5.1 Inleiding

In dit hoofdstuk worden de mogelijke effecten op de kwalificerende soorten en habitats beschreven.

Bij de effectbeschrijving worden de volgende activiteiten meegenomen:

- Vervanging en aanpassing van de dijkbekleding inclusief kreukelberm
- Het gebruik van een werkstrook langs de dijk (buitendijks)
- Transport van en naar het terrein van materieel en materiaal
- Het gebruik van opslagterreinen voor stenen (zowel binnen- als buitendijks)
- De openstelling van het onderhoudspad voor bijvoorbeeld fietsers

Aangegeven wordt of er sprake is van tijdelijke of permanente effecten.

In de huidige situatie zijn zowel het strand, de dijkbekleding en het Nollehoofd toegankelijk voor recreanten; in de toekomstige situatie verandert deze situatie niet.

5.1.1 Ruimtebeslag

Ruimtebeslag kan zowel tijdelijk als permanent van aard zijn. Permanent ruimtebeslag treedt bijvoorbeeld op indien een groter deel van de dijk een verharde bekleding krijgt dan in de huidige situatie. Tijdelijk ruimtebeslag omvat bijvoorbeeld het gebruik van opslagterreinen of de werkstrook. Een werkstrook wordt gebruikt voor het uitgraven van de dijkteen en het plaatsen van hierbij vrijkomend materiaal. Over het algemeen wordt een werkstrook van 15 meter buiten de dijkteen aangehouden. Op locaties waar kwetsbare natuurwaarden, zoals schor, aanwezig zijn, streeft men naar een minder brede werkstrook. In dit geval wordt vrijkomende grond niet op het schor gelegd maar bijvoorbeeld op de dijk zelf.

Langs het dijktraject Boulevard Bankert en Evertsen is sprake van tijdelijk ruimtebeslag op de volgende locaties:

- tussen De Nolle en dp342+80m wordt een (nieuwe) kreukelberm aangebracht;
- langs het overige deel wordt de bestaande kreukelberm verbreed tot 5,0m breedte;
- waar de kreukelberm aansluit op de keermuur en de badcabine wordt de breedte van de kreukelberm vergroot naar 7,0m breedte.

5.1.2 Verstoring

Verstoring van vogels en andere diersoorten kan optreden door bijvoorbeeld geluid, beweging of licht. De werkzaamheden t.b.v. de dijkverbetering veroorzaken geluid en beweging zowel door de werkzaamheden ter plaatse als door transport. Lichthinder is niet van belang omdat de werkzaamheden gedurende de daglichtperiode plaatsvinden. De toegankelijkheid van de dijk en het voorland door recreanten heeft invloed op de mate van verstoring. Indien er veranderingen plaatsvinden in de toegankelijkheid van de dijk en het voorland ten gevolge van de werkzaamheden dan is dit meegenomen in de toetsing. Langs het gehele dijktraject vinden de werkzaamheden plaats.

De beoordeling of een ingreep wezenlijke invloed heeft op de gunstige staat van de soort is beoordeeld aan de hand van:

- Het aantal dieren of planten waarop effecten optreden.
- Omvang en duur van het effect. Hierbij moet onderscheid worden gemaakt tussen de effecten verstoring en vernietiging.
- Belang van het gebied als foerageer-, overtij- of broedgebied (o.a. foerageerminuten)
- Gevoeligheid voor verstoring.
- Omvang van de populatie op het te beoordelen schaalniveau (lokaal, regionaal, landelijk of Europees niveau, zie volgende paragraaf).

- Trendontwikkeling van de betreffende populatie. Soorten met een positieve trendontwikkeling kunnen het verlies van een aantal individuen gemakkelijker te niet doen dan soorten met een negatieve trendontwikkeling.
- De mogelijkheid uit te wijken naar andere gebieden. Dit is zowel afhankelijk van de aanwezigheid van geschikte gebieden in de omgeving als de mobiliteit en dispersievermogen van de soort.

5.2 Effecten op flora

Het werktraject is volledig onbegroeid, met uitzondering van het traject tussen DP .. en het Nollehoofd. Daar zijn slechts enkele algemene plantensoorten aangetroffen (o.a. zeeraket, hertshoornweegbree). Er komen geen planten langs het dijktraject voor die beschermd zijn in het kader van de Flora- en faunawet. De voorgenomen werkzaamheden leiden niet tot ruimtebeslag op groeiplaatsen van beschermde soorten.

5.3 Effecten op fauna

5.3.1 Zoogdieren

Ruimtebeslag

De dijkbekleding in de huidige situatie vormt geen of, nabij het Nollehoofd, een slechts beperkt geschikt habitat voor zoogdieren. De soorten zoogdieren die op de dijk aanwezig (kunnen) zijn komen algemeen voor in Nederland (Konijn, Mol, Egel en Veldmuis). Doordat de werkzaamheden in één richting plaatsvinden (conform de standaard mitigerende maatregelen) kunnen eventueel aanwezige dieren wegvluchten. Tijdens de werkzaamheden is voldoende geschikt leefgebied in de directe omgeving aanwezig. De gunstige staat van instandhouding van de aanwezige soorten wordt gezien het algemene voorkomen en de goede uitwijkmogelijkheden niet aangetast.

Verstoring

Het vervangen van de bekleding en het transport van materiaal kan leiden tot verstoring. Dit effect is tijdelijk en vindt alleen gedurende de periode waarin de werkzaamheden plaatsvinden (circa maart tot en met oktober). Omdat in de huidige situatie de aanwezigheid van recreanten en auto's (op de boulevard) al leidt tot verstoring is niet te verwachten dat de verstoring t.g.v. de dijkverbetering leidt tot negatieve effecten op aanwezige zoogdiersoorten.

5.3.2 Vogels

5.3.2.1 Broedvogels

Ruimtebeslag

Er treedt geen tijdelijk of permanent ruimtebeslag op van potentieel geschikte broedlocaties. In het beïnvloedingsgebied zijn geen broedvogels aanwezig.

Verstoring

Het voorkómen van broedende vogels op of langs het dijktraject is niet waarschijnlijk. Om desondanks te voorkomen dat in de grasberm nabij het Nollehoofd zich broedende vogels vestigen dient deze ongeschikt gemaakt te worden. Dit kan door voorafgaand aan en tijdens de broedperiode (vanaf half maart) het gras kort te houden (bijvoorbeeld door geregeld te maaien). Hiermee wordt verstoring van broedende vogels voorkomen.

5.3.2.2 Watervogels

Ruimtebeslag

Er zijn geen belangrijke HVP's of foerageergebieden in het plangebied aanwezig. Tijdens de werkzaamheden zijn delen van het strand, de boulevard en het Nollehoofd tijdelijk niet bruikbaar voor de enkele aanwezige vogels om te rusten of te foerageren. Gezien de beperkte aantallen langs het strand en direct voor de kust zijn negatieve effecten niet te verwachten. In de directe omgeving zijn genoeg uitwijkplaatsen voorhanden.

Verstoring

De werkzaamheden kunnen invloed hebben op de aanwezige overtuigende of foeragerende vogels. Omdat er in de huidige situatie al veel verstoring optreedt langs het dijktraject, er voldoende uitwijkmogelijkheden zijn, het transport via het land wordt afgewikkeld én omdat het om slechts zeer lage aantallen vogels gaat blijven deze effecten zeer beperkt.

5.3.3 Amfibieën en reptielen

Ruimtebeslag en verstoring

De dijkbekleding in de huidige situatie vormt is ongeschikt als leefgebied voor amfibieën en reptielen. Als gevolg van de werkzaamheden voor project Zwakke Schakels nabij het Nollebos is de incidentele aanwezigheid van de rugstreppad niet volledig uit te sluiten. Om effecten op deze soort te voorkomen zijn de volgende maatregelen wenselijk:

- Tijdens de werkzaamheden in het kader van Zwakke Schakels (vanaf 2008) wordt enkele keren per jaar gecontroleerd op de aanwezigheid van de rugstreppad nabij het dijktraject. Indien de rugstreppad op een afstand van minder dan 500 meter wordt aangetroffen dan worden tijdens de dijkwerkzaamheden schermen geplaatst die ervoor zorgdragen dat de rugstreppad niet op het dijktraject zelf kan komen.

Er treden dan geen negatieve effecten op ten gevolge van ruimtebeslag en/of verstoring.

5.3.4 Vissen

Er zijn geen vissoorten buitendijks aanwezig die beschermd zijn in het kader van de Flora- en fauna-wet. De voorgenomen werkzaamheden leiden niet tot effecten op beschermde soorten van deze soortgroep.

5.3.5 Ongewervelden

Het traject waar de werkzaamheden plaats gaan vinden vormt geen geschikt leefgebied voor diverse ongewervelden. De voorgenomen werkzaamheden leiden niet tot effecten op beschermde soorten van deze soortgroep.

6 Conclusies

6.1 Algemeen

De zeewering langs de Westerschelde ter hoogte van de Boulevards Bankert en Evertsen te Vlissingen moeten worden opgehoogd en versterkt zodat zij zwaardere stormen kunnen doorstaan. De werkzaamheden gaan plaatsvinden tussen dijkpaal 336 en dijkpaal 350. De lengte van het dijktraject bedraagt ongeveer 1,7 kilometer. Aan- en afvoer van de benodigde materialen zal in principe plaatsvinden via de bestaande wegen, en mogelijk via het water. Deze toets gaat uit van transport over land. Voor aanvoer per schip, door het Natura 2000-gebied, is een afzonderlijke beoordeling van de natuur-effecten noodzakelijk. Voor de opslag van de materialen worden tijdelijke depots op het strand ingericht.

De boulevard en het strand bij Vlissingen zijn erg in trek bij recreanten. Het gaat om een jaarrond druk bezochte toeristisch-recreatieve bestemming. De werkzaamheden zullen daarom nog voor het hoogseizoen worden uitgevoerd.

6.2 Beschermde soorten langs het traject

De ecologische waarde van het dijktraject is beperkt. Dit heeft te maken met de aanwezige verhardingen en bebouwing rond het traject en met de jaarrond aanwezige recreanten. Er zijn geen beschermde soorten planten, amfibieën, reptielen, vissen of ongewervelden of broedende vogels aanwezig. Op het dijktraject zelf zijn overtuigende of foeragerende vogels alleen in lage aantallen aangetroffen. Op de grasberm nabij het Nollehoofd kunnen incidenteel algemeen voorkomende zoogdieren voorkomen. De rugstreeppad is in 2005 in het Nollebos waargenomen, het betreft echter een sporadische waarneming. Het voorkomen tijdens de werkzaamheden is echter niet volledig uit te sluiten, onder andere door de werkzaamheden voor Zwakke Schakels in 2008 en 2009.

6.3 Soorten waarvoor een ontheffing nodig is

Planten

Er zijn geen beschermde soorten planten in of langs het werktracé aanwezig.

Zoogdieren

Algemeen voorkomende zoogdiersoorten kunnen onopzettelijk gedood of verontrust worden. Het belang van het dijktraject voor zoogdieren is echter beperkt tot nihil. Daarbij betreft het soorten waarvoor vrijstelling bij ruimtelijke ontwikkeling geldt. Het doden van dieren wordt voorkomen door in één richting te werken (conform de standaard mitigerende maatregelen) en afscherpende voorzieningen te plaatsen.

Vogels

Broedvogels

Indien zich op de grasberm broedgevallen vestigen tijdens of voorafgaand aan de werkzaamheden dan kan dit leiden tot verstoring van broedende vogels. Het is in principe niet mogelijk om hier een ontheffing voor aan te vragen. Met behulp van voorbereidende, beschermende maatregelen zijn negatieve effecten (en overtredingen van verbodsbepalingen van de Flora- en faunawet) te voorkomen. In dit geval volstaat het tijdig (voor en tijdens het broedseizoen) maaien van het dijktraject tussen DP .. en het Nollehoofd.

Watervogels

De werkzaamheden kunnen leiden tot verstoring van aanwezige vogels. Omdat werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling niet onder opzettelijke verstoring vallen vinden er geen verboden handelingen plaats.

Amfibieën en reptielen

De enige soort die mogelijk op het dijktraject voor komt is de rugstreeppad, een strikt beschermde soort. Indien deze soort tijdens de werkzaamheden op het traject komt dan kan deze onopzettelijk gedood of verwond worden. In de nabijheid van het traject is de afgelopen jaren slechts één incidentele waarneming van deze soort gedaan. Door het treffen van beschermende maatregelen zijn eventuele effecten te voorkomen. Gezien het zeer beperkte voorkomen buiten het werktraject en de volledige ongeschiktheid van dat traject voor deze soort, is vrijwel uitgesloten dat zich een exemplaar in het werkgebied begeeft. Andere soorten van deze soortgroepen zijn niet aanwezig. Het doden van dieren wordt voorkomen door in één richting te werken (conform de standaard mitigerende maatregelen) en afscherpende voorzieningen te plaatsen.

Vissen

Er zijn geen beschermde soorten vissen aanwezig.

Ongewervelden

Er zijn geen beschermde soorten ongewervelden aanwezig.

6.4 Mitigerende maatregelen

Bij het de uitvoering van de dijkverbeteringen worden de standaard mitigerende maatregelen toegepast, overeenkomstig de Gedragscode voor de Waterschappen. In onderstaand overzicht zijn deze maatregelen opgenomen, waar dat relevant is zijn deze specifiek voor dit dijktraject gemaakt.

Tabel 6.1 Overzicht mitigerende maatregelen langs het dijktraject Bankert en Evertsen.

Mitigerende maatregelen	
1	Vóór 15 maart zal de vegetatie op het buitentalud en kruin van de Nollendijk zeer kort gemaaid worden, om de vestiging van broedvogels te voorkomen
2	Voor de bekledingkeuze in de getijdenzone wordt het bijgesteld detailadvies en de ontwikkeling van de wiervegetatie op het naastgelegen traject Boulevard De Ruiter in beschouwing genomen.
3	Om te voorkomen dat eventuele grondgebonden diersoorten als amfibieën en kleine zoogdieren vanuit natuurgebied De Nollen het werkgebied intrekken, wordt aan de noordzijde van het werkgebied een tijdelijk raster geplaatst

6.5 Ontheffingsplicht

In deze soortentoets is geconstateerd dat er geen verbodsbepalingen overtreden worden ten aanzien van beschermde soorten als uitgegaan wordt van de hierboven vermelde mitigerende maatregelen. Het is daarom niet nodig een ontheffing in het kader van de Flora- en faunawet aan te vragen.

Bijlage 1: Gebruikte bronnen

Berrevoets., C.M., R.C.W. Strucker, P.L. Meininger, F.A. Arts & S. Lilipaly, 2005. Watervogels en zeezoogdieren in de zoute Delta 2003/2004. Inclusief de tellingen uit 2002/2003. Rapport RIKZ/2005.011. RIKZ, Middelburg

Joose, C. & R. Jentink, 2007. Detailadvies dijkvak Boulevard Bankert en Evertsen. MeetAdviesDienst Rijkswaterstaat, Middelburg

Jacobusse, Ch., en& M.A. Hemminga, M.A. (red.), 2001. Zeldzaam Zeeuws. Bijzondere planten en dieren in Zeeland. Stichting Het Zeeuwse Landschap, Heinkenszand

Janssen, J.A.M. & Schaminée, J.H.J., 2004. Europese natuur in Nederland. Habitattypen. KNNV Uitgeverij, Utrecht

Kam, J. van de, Ens, B., Piersema, T. & Zwarts, L., 1999. Ecologische atlas van de Nederlandse wadvogels. Schuyt & Co, Haarlem

Kaslander, K. Ontwerpnota Boulevard Bankert en Evertsen PZDT-R-, 2007. Rijkswaterstaat Zeeland, Middelburg

Krijgsveld, K.L., van Lieshout, S.M.J., van der Winden, J. en & Dirksen, S. 2004. Verstoringgevoeligheid van vogels. Literatuurstudie naar de reacties van vogels op recreatie. Bureau Waardenburg en Vogelbescherming Nederland

Lüchtenborg, A., J.A. van Vliet, 2008. Passende Beoordeling Boulevard Bankert en Evertsen, Grontmij Middelburg

Lüchtenborg, A., 2007a. Verstoring van wadvogels. Literatuurstudie naar de mogelijke invloeden van verstoring door de dijkverbetering. Grontmij Nederland bv, Houten

LWVT/SOVON, 2002. Vogeltrek over Nederland 1976 – 1993. Schuyt & Co, Haarlem

Meijden, R. van der, 2005. Heukels' Flora van Nederland. Wolters-Noordhoff, Groningen/Houten

Ministerie van LNV, 2005. Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998. Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit, Den Haag.

Vergeer J.W., V. de Boer & V. Kalkman, 2005. Fauna van de Zwakke Schakels op Walcheren. Voorkomen en verspreiding van soorten van de Vogel- en Habitatrichtlijn en de Rode Lijst, alsmede Provinciale Aandachtsoorten. SOVON-inventarisatierapport 2005/21. SOVON Vogelonderzoek Nederland, Beek-Ubbergen

Internetpagina's:

www.getij.nl

www.natuurloket.nl

www.deltavogelatlas.nl

www.vogelbescherming.nl

www.sovon.nl

www.waarneming.nl

Bijlage 2: Afkortingen

LW	Laagwater
HW	Hoogwater
GHW	Gemiddeld hoogwater
HVP	Hoogwatervluchtplaats
RIKZ	Rijks Instituut voor Kust en Zee, nu Waterdienst
AMvB	Algemene Maatregel van Bestuur
dp	dijkpaalnummer
MWTL	Monitoringprogramma Waterstaatkundige toestand van het Land
LNV	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

www.grontmij.nl

Grontmij
Segeerssingel 6
Postbus 7060
T: +31 (0) 118 65 25 00
F: +31 (0) 118 65 25 05
kantoor.middelburg@grontmij.nl

---

www.grontmij.nl

Grontmij
Segeerssingel 6
Postbus 7060
T+31 (0)118 65 25 00
F+31 (0)118 65 25 05
kantoor.middelburg@grontmij.nl